

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ «НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ» В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті проведено критичний аналіз теорії та сутності невизначеності та мінімізації ризику на основі фундаментальних досліджень. Встановлено, що невизначеність з погляду будь-якого із запропонованих підходів є основою до виникнення ризиків, загроз та небезпек системи економічної безпеки підприємства. З'ясовано, що для підтримки успішного функціонування господарюючого суб'єкта в умовах невизначеності невід'ємною частиною управління є аналіз та оцінка існуючих ризиків, загроз та небезпек внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування виробничих підприємств. У статті на основі порівняльного аналізу існуючих точок зору вітчизняних та зарубіжних вчених розкрито сутність та взаємозв'язок понять «невизначеність», «ризик», «загроза» та «небезпека» з позиції підвищення ефективності управління суб'єктами господарської діяльності.

Ключові слова: економічна безпека; невизначеність; ймовірність; ризики; загрози; виробничі підприємства.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення стабільності системи економічної безпеки в умовах невизначеності різного роду середовища подібна до забезпечення стабільності показників якості менеджменту, стійкості фінансового стану все більше стає проблемою управління. Сучасні уявлення щодо ролі підприємницької діяльності в економіці та її розвитку досить суперечливі через величезну кількість різноманітних підходів та методів до цільової функції соціально-економічного процесу, в якій невизначеність та ризик займають провідне місце, а саме до оцінки стану системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Для обрання вірних методів, способів та прийомів при управлінні ризиками, загрозами і небезпеками необхідно перш за все чітко детермінувати дестабілізуючі фактори системи економічної безпеки господарюючого суб'єкта, чим і виступає категорія «невизначеність». Тому постає необхідність дослідити поняття з точки зору різних вчених та запропонувати авторський підхід до трактування категорії в системі економічної безпеки виробничих підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз праць вітчизняних вчених вказує, що дана категорія є достатньо дослідженою, проте швидкоплинність умов зовнішнього середовища, стану національної економіки, зміна вагомості системи економічної безпеки в загальній економічній системі виробничих підприємств викликають додаткову потребу у вивченні категорії «невизначеність». Так, Копитко М. І. [1] зазначає, що невизначеність обумовлюється процесом діяльності людей, способом сприйняття, методами передачі та обробки інформації. Вчені Кривов'язюк І. В. і Кулик Ю. М. [2] досліджують невизначеність та ризик в якості факторів зниження рівня надійності логістичної системи підприємства, виділяють групи факторів, що впливають на невизначеність. В роботі Зубка М. І. і Рубцова В. С. [3] категорія невизначеність розглядається в якості умови середовища для виникнення загроз та ризиків. В праці Мельника О. В. [4] подається розгорнута класифікація невизначеності, так вчений виділяє умисну, інституційну, технологічну та організаційну невизначеність. Особливої уваги заслуговує науковий доробок вчених Мойсеєнко І. П. та Марченко О. М. [5], які пропонують ситуацію невизначеності трактувати як умову виникнення ризику. В рамках дослідження категорії ризик підприємницької діяльності автори Матяш В. Ю. та Висоцька М. П. [6], зазначають, що

невизначеність спричиняється численними факторами-умовами, при цьому невизначеність розглядається як умова або майбутня об'єктивна реальність. В якості «індикатора» або «двійника» Загорна Т. О. [7] пропонує категорію невизначеність. Незважаючи на ґрунтовні дослідження в даній галузі, все ж дискусійним залишається питання детермінації категорії «невизначеність» в рамках системи економічної безпеки виробничих підприємств.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження категорії «невизначеність», її особливостей, низки практичних рекомендацій щодо використання даної категорії при дослідженні системи економічної безпеки виробничих підприємств. На основі цих досліджень розробити підходи щодо трактування небезпеки з точок зору різних вітчизняних авторів.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних задач: провести ґрунтовний аналіз підходів до трактування категорії «невизначеність» з точки зору різних вчених в галузі економічної безпеки та ризик-менеджменту; розглянути класифікацію невизначеності як властивості середовища функціонування виробничого підприємства; запропонувати авторський підхід до категорії «невизначеність» з погляду дуалістичності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі прийняття рішення важливою особливістю є необхідність врахування впливу невизначеності, як фактору, джерела, особливості ризику, загрози та небезпеки у системі економічної безпеки господарюючого суб'єкта, а також розгляд усіх можливих наслідків альтернативних рішень. Досить важливо як для будь-якого дослідницького процесу, так і для дослідження системи економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності вірно тлумачити основні категорії, що становлять базу для аналітичних робіт, оціночної діяльності та надання вірних рекомендацій. У зв'язку з цим велике практичне значення має дослідження категорії «невизначеність», її порівнянності з категоріями ризик, небезпека, загроза.

Умова невизначеності, що має місце для будь-якого виробничого підприємства, обумовлена тим, що система економічної безпеки в процесі свого функціонування зазнає залежності від цілої низки причин, котрі можна систематизувати. Саме від трактування та розуміння поняття невизначеність випливають способи, методи мінімізації впливу ризиків загроз та небезпек, що є однією з пріоритетних цілей системи економічної безпеки будь-якого виробничого підприємства.

Першою системною спробою розмежування понять невизначеність та ризик, була праця представника неокласичної школи Ф. Найта «Ризик, невизначеність, прибуток» (1921 р.) [8]. Ф. Найт розвинув ідеї І. Тюнена, провівши різницю між вимірюваним і невимірюваним ризиком. Перший він назвав власне ризиком, а другий - невизначеністю, яка існує у сферах виробництва та споживання, і не може бути ні застрахована, ні капіталізована, ні оплачена у формі заробітної плати. Своєю працею вчений дав потужний поштовх у вивченні ризикових явищ та подій.

В сучасних наукових роботах вітчизняних вчених досить багато дискусійності щодо категорії «невизначеність», тому доцільно виділити окремі підходи до трактування, що значно б полегшило подальший науковий процес аналізу дестабілізуючих факторів та їх впливу на систему економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Отже, через багатогранність застосування категорії «невизначеність» виникла потреба у формуванні підходів щодо її визначення.

1. Підхід до тлумачення категорії «невизначеність» як властивості середовища існування господарюючого суб'єкта.

Копитко М.І. акцентує увагу на тому, що функціонування сучасних підприємств відбувається в умовах невизначеності. Економічне середовище містить значну кількість учасників, які характеризуються складною структурою та характером на ринку. Ці обставини зумовлюють появу факторів невизначеності у внутрішньому та зовнішньому середовищі кожного суб'єкта господарювання [1, с.35]. Аналізуючи підхід автора, що ґрунтується на позиціонуванні невизначеності як умови функціонування підприємства, можна прийти до висновку, що не будь-яка невизначеність є властивістю середовища та є

кількісно чи якісно вимірною, тобто існує ряд змінних, що не відносяться до умов середовища, а є параметричними даними тієї чи іншої системи, об'єкта, явища тощо.

У момент прийняття рішення менеджером невідомий достовірно результат, адже існує значна кількість факторів, які впливатимуть на його результати. Все це – наслідки тієї невизначеності, яка є об'єктивною формою існування навколишнього світу. Результатом невизначеності може стати недосягнення бажаних результатів, зміна їх змісту чи кількісного вираження, розвиток небажаних подій. Згідно з визначенням Гарвардської школи, вплив невизначеності середовища господарювання на діяльність окремого підприємства проявляється як частота появи та ступінь серйозності проблем у ринковому оточенні, що вимагають негайної реакції вищого менеджменту підприємства [1, с.19]. Враховуючи думку автора, слід виділити, що невизначеність є об'єктивною властивістю середовища існування господарюючого суб'єкта за значної кількості дестабілізуючих факторів, в результаті чого може бути втрата ресурсів, недосягнення бажаного результату або зміна параметричних даних.

Невизначеність обумовлюється процесом діяльності людей та характером сприйняття, методами передачі та обробки інформації. З огляду на це невизначеність можна класифікувати наступним чином:

- невизначеність, передумовою якої є умисне або неумисне викривлення інформації індивідом (працівником);
- інституційна невизначеність – обумовлена стереотипним сприйняттям інформації, тобто вона формується на основі системи, яка підтримується діяльністю суспільних інститутів і може суттєво впливати на процес діяльності промислового підприємства;
- технологічна – формується на основі фізичної неспроможності отримати, проаналізувати та використати з метою прийняття управлінських рішень всієї наявної у середовищі інформації;
- організаційна – виникає в результаті невідповідності часу сприйняття, опрацювання і передачі інформації інформаційними каналами всередині промислового підприємства та тривалості терміну, протягом якого вона зберігає свою актуальність для прийняття адекватних управлінських рішень [4].

Невизначеність як властивість середовища існування господарюючого суб'єкта виникає в умовах неповної інформації щодо впливу факторів внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Внутрішнє середовище передбачає собою фактори, обумовлені діяльністю самого господарюючого суб'єкта, його контрактами, а також цілеспрямованою протидією інших осіб чи підприємств, наміри яких невідомі. Перш за все це може бути поведінка конкуруючих підприємств. Зовнішнє середовище – це фактори, що непов'язані безпосередньо з діяльністю підприємства та мають більш широкий спектр соціального, демографічного, політичного та іншого характеру. Існування невизначеності значно ускладнює процес вибору оптимального рішення та може призвести до реальної загрози чи ризику. В практичній діяльності господарюючі суб'єкти при проведенні економічного аналізу в багатьох випадках намагаються «не помічати» такі фактори, котрі викликані фактором невизначеності та діють на основі детермінованих моделей. Топ-менеджмент припускає, що фактори, що впливають на прийняття рішень в системі економічної безпеки заздалегідь відомі. Такий напрям дії без врахування невизначеності середовища в багатьох випадках призводить до значних втрат економічного, соціального та іншого характеру. Такою невизначеністю середовища існування господарюючого суб'єкта можуть бути економічні умови діяльності, зміни податкового законодавства, політична ситуації в країні, ринкова поведінка споживачів, соціокультурні, природно-географічні та інші фактори. Вони на відміну від дій конкурентів, партнерів, постачальників, що можуть бути також невизначені не мають характеру усвідомленої протидії.

Доволі часто рішення в системі економічної безпеки доводиться приймати в умовах невизначеності, тобто в таких, коли процес виконання операції є невизначеним,

або в умовах коли підприємству усвідомлено протидіє конкурент, рейдер, інсайдер та ін., або коли відсутні чіткі цілі заданої операції. Виходячи ж з того, що в підприємницькій діяльності обов'язково присутній ризик і вона завжди виконується в ситуаціях невизначеності, необхідність своєчасного і об'єктивного встановлення наявності та впливу дестабілізуючих факторів є досить актуальною та такою, що забезпечує живучість суб'єктів підприємництва на ринку [3, с.17].

2. Підхід до тлумачення категорії «невизначеність» як джерело або форма прояву загрози, небезпеки та ризику в системі економічної безпеки суб'єкта господарської діяльності

У сучасній економічній теорії в якості «індикатора», або «двійника», невизначеності виступає економічна категорія ризику. На відміну від невизначеності взагалі, ризик є вимірною величиною, його кількісною мірою служить ймовірність несприятливого результату. В основі ризику лежить ймовірна природа ринкової діяльності та невизначеність ситуації при її здійсненні. В реальній ситуації будь-яке прийняте рішення майже завжди пов'язане з ризиком, який обумовлений наявністю низки факторів невизначеності, заздалегідь не передбачуваних [7, с.342]. Таке пояснення невизначеності є найпоширенішим у ряді наукових шкіл, оскільки враховує фактор кількісної та якісної оцінки дестабілізуючого фактору. Позицію Загорної Т. О. поділяє і Матяш В. Ю. та Висоцька М. П., так повністю розкрити категорію «ризик» не можливо без визначення сутності поняття «невизначеність». Взагалі, невизначеність – це об'єктивна неможливість отримання абсолютного знання про об'єктивні та суб'єктивні фактори функціонування системи, неоднозначність параметрів останньої [6]. П. Самуельсон писав: «...невизначеність породжує невідповідність між тим, чого люди очікують, і тим, що дійсно відбувається» [9].

Суперечливими є окремі положення наукового доробку науковців Мойсеєнко та Марченко О. М. [5], що пропонують вважати джерелом ризику загрозу, а не навпаки; ситуацію невизначеності трактують як умови виникнення ризику, при цьому коли приймається рішення ситуація невизначеності відома, а отже керівник усвідомлює, що ризикує.

Близьким за змістом є підхід Матяш В. Ю., так невизначеність передбачає наявність факторів, за яких результати дій не є детермінованими, а ступінь впливу кожного фактору на результати невідомий. У ситуаціях ризику ми можемо використовувати об'єктивні значення ймовірностей для статистичного прогнозування, в той час, як в ситуаціях з невизначеністю використовується ймовірність як суб'єктивна оцінка можливих наслідків [6].

Поняття невизначеності у Ф. Найта припускає такі характеристики, які неможливо заздалегідь врахувати й виміряти, а ризик може бути об'єктивно оцінений за допомогою числових величин.

На сучасному етапі більшість вчених-економістів дотримуються думки, згідно з якою поняття «ризик» і «невизначеність» не є тотожними. В економіці невизначеність трактується як неповнота або неточність інформації про умови реалізації певного напряму події, в т.ч., пов'язаних з нею витратами й отриманими результатами [6]. За висновками зарубіжних дослідників А. Мура та Х. Кейта [10], категорії «ризик» і «невизначеність» знаходяться на протилежних кінцях спектру «об'єктивність-суб'єктивність».

3. Підхід до тлумачення категорії «невизначеність» як властивість параметричних даних

Одним з головних джерел невизначеності на думку Ф. Найта є удосконалення виробничих процесів, методів організації та ін., відзначаючи при цьому, що ступінь передбачуваності зростає в тому випадку, коли нові знання виникають в результаті ціле направлених розумів, досліджень та експериментів.

Так, невизначеність як властивість параметричних даних представляє собою неповне чи неточне уявлення про значення різних параметрів системи, що породжені різними причинами та перш за все, неповнотою або неточністю інформації про умови реалізації рішення.

Виходячи з дослідження виявлено, що економічна безпека – це динамічна складова економіки, що адаптується до вимог певного часу. Теперішній етап розвитку держави вимагає для забезпечення економічної безпеки врахування специфічних, адресних особливостей об'єкта дослідження (наприклад, галузь) в умовах появи негативних явищ з рисами невизначеності й ризику, що спричиняє відхилення стану економічної безпеки від запланованого [11, с.312].

4. Підхід до тлумачення категорії «невизначеність» як властивості майбутнього

Невизначеність відносно майбутнього є невід'ємною частиною кожного процесу, кожної управлінської дії, кожного економічного явища. Суб'єкти підприємницької діяльності у процесі економічних очікувань стикаються з невизначеністю щодня, вона може бути обумовлена не лише ситуацією, а й особистістю керівника. Об'єктивно ситуація прийняття рішення може бути визначена та передбачена, однак із суб'єктивної точки зору вона може виглядати як невизначена. Така дуалістичність пояснюється тим, що різні особи по-різному сприймають одну й ту саму інформацію, не мають достатнього досвіду, знань, приймають рішення непослідовно та суперечливо, нечітко оцінюють наслідки альтернатив тощо.

У праці Кривов'язюк І.В. акцент робиться на недооцінювання невизначеності в практичній діяльності суб'єктів господарювання, що є небезпечним. Ця небезпека полягає в тому, що менеджери, або підприємці, які приймають рішення, розглядають стан ринку лише в двох станах, тобто як цілком визначений, і тоді можна робити чіткі прогнози на майбутнє, або як невизначений, і тоді вважати, що ринок абсолютно непередбачуваний [2, с.167].

Необхідно також враховувати, що невизначеність обумовлено як об'єктивними ознаками нестабільності зовнішнього середовища, так і суб'єктивними факторами, наявністю необхідної інформації, можливістю її оцінки в управлінні підприємствами. Так, існує три основні точки зору, які визнають суб'єктивну, об'єктивну та суб'єктивно-об'єктивну природу невизначеності. Прихильники даного підходу [2, с.170] зважають, що суб'єктивна сторона полягає в тому, що особа, яка приймає рішення, або інший уповноважений орган керівництва виходить з існування набору певних альтернатив і на цій основі робить розрахунок ймовірностей настання тієї або іншої події. Об'єктивна сторона обумовлена існуванням багатьох природних, соціальних і технологічних процесів, а також багатоваріантністю матеріальних і ідеологічних відносин, в які вступають суб'єкти соціально-економічного життя, тобто таких факторів, які існують самі по собі і не залежать від уявлення особи про них. Суб'єктивно-об'єктивна природа ризику полягає в тому, що він виникає внаслідок як суб'єктивних, так і об'єктивних факторів.

Невизначеність обумовлюється процесом діяльності людей, способом сприйняття, методами передачі та оброблення інформації. З огляду на це, невизначеність можна класифікувати наступним чином:

- невизначеність, передумовою якої є умисне або неумисне хибне трактування інформації індивідом (працівником);
- інституційна невизначеність - обумовлена стереотипним сприйняттям інформації, тобто вона формується на основі системи, яка підтримується через діяльність суспільних інститутів і може суттєво впливати на результати діяльності промислового підприємства;
- технологічна – формується на основі фізичної неспроможності отримати, проаналізувати та використати всієї існуючої у середовищі інформації з метою прийняття управлінських рішень;
- організаційна – виникає в результаті невідповідності часу сприйняття, опрацювання і передачі інформації інформаційними каналами всередині промислового підприємства та тривалості відрізка часу, протягом якого вона зберігає свою актуальність для прийняття адекватних управлінських рішень [1].

Таким чином, на основі аналізу теоретичних досліджень, можна запропонувати авторське визначення: під невизначеністю в системі економічної безпеки виробничих підприємств треба розуміти комплексне дуалістичне поняття, що характеризує властивість середовища функціонування господарюючого суб'єкта, за якого дестабілізуючі фактори можливо кількісно або якісно оцінити; одночасно дана категорія може виступати джерелом формування загрози, ризику чи небезпеки в системі економічної безпеки через зміну кількості чи якості параметричних даних, недосягнення запланованого результату чи події, розвиток негативного сценарію та бути як вимірною кількісно та якісно, так і не мати оціночного виразу. Можна прийти до висновку, що не будь-яка невизначеність є властивістю середовища, та є кількісно чи якісно вимірною, тобто існує ряд змінних, що не відносяться до умов середовища, а є параметричними даними тієї чи іншої системи, об'єкта, явища тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження дало змогу зробити наступні важливі висновки. Невизначеність є необхідною та достатньою умовою ризику. Через можливість небажаних результатів або ситуацій діяльності підприємства необхідно відрізнити ризик та невизначеність, оскільки ризик є ймовірнісною категорією дестабілізуючого фактору. При цьому невизначеність характеризується тим, що ймовірність настання результатів рішень або подій неможливо встановити. Слід зазначити, що різниця між невизначеністю та ризиком полягає у тому, що вона відноситься до способу подання інформації та визначається наявністю (за умови) ризику або відсутністю (за умови невизначеності) ймовірнісних характеристик неконтрольованих змінних. Якщо існує можливість кількісно та якісно визначити ступінь ймовірності того чи іншого явища, події, процесу, тоді можна сказати, що існує ризик. А невизначеність – це сутнісна характеристика, не відміну від якої ризик – форма прояву невизначеності. Слід зазначити, що не будь-яка невизначеність визначається у формі ризику, це може бути і загроза, і небезпека. За умови повної невизначеності ідентифікувати ризик неможливо, однак такий стан трансформується у небезпеку. Слід підсумувати, що лише після процедури ідентифікації невизначеності, реально існуючої, такої, що можна ймовірнісно оцінити, для мінімізації наслідків якої є можливості та ресурси, виникає ризик як економічна категорія.

Список використаних джерел

1. Копитко М.І. Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств (на матеріалах підприємств транспортного машинобудування) [Текст] : дис. док. екон. наук: 21.04.02. / Копитко Марта Іванівна – К. : Ун-т «КРОК», 2015. – 478 с.
2. Кривов'язюк І.В. Невизначеність та ризик як фактори зниження рівня надійності логістичної системи підприємства / І.В. Кривов'язюк, Ю.М. Кулик // Економічні науки. Серія “Економіка та менеджмент”: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 8 (30). – Луцьк, 2011.
3. Зубок М. І., Рубцов В.С., Яременко С. М., Гусаров В.Г., Чернов Ю. В. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifsa.kiev.ua/files/ekonomsec.pdf>.
4. Мельник, А.В. Антикризисное управление организацией по слабым сигналам [Текст] : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.05. / Александр Васильевич Мельник – М. : РГБ, 2003. – 188 с.
5. Мойсеєнко І.П., Марченко О.М. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства: [навч. посіб.] / І.П. Мойсеєнко, О.М. Марченко – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 380 с.
6. Матяш В.Ю., Висоцька М.П. Дослідження категорії ризик підприємницької діяльності [Електронний ресурс] / В.Ю. Матяш, М.П. Висоцька – Режим доступу: <http://jml.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/download/321/310>
7. Загорна Т.О. Економічна діагностика : [навч. посібник] / Т. Загорна. – К.: ЦУЛ, 2007. – 400 с.
8. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль [Пер. с англ.] / Ф.Х. Найт – М.: Дело, 2003. – 360 с.
9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. [Текст] / Ред. кол.: С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000.
10. Мур Алек, Кейт Хларден. Руководство по безопасности бизнеса. Практическое пособие по управлению рисками. [Текст] – М.: Филинь, 1998. – 328 с.
11. Голіков І.В. Сутність та еволюція поняття економічна безпека / І.В. Голіков // Проблеми економіки. – 2014. – № 1. – С.309-314

References

1. Kopytko, M. I. (2015). Complex providing of economic security of enterprises (on materials of the enterprises of transport engineering). Abstract of Ph. D. dissertation, Economy and management of a national economy. Kyiv.
2. Kryvoviazuk I. V. (2011) Uncertainty and risk factors as a reduction reliability of enterprise logistics system. *Economic science. Series "Economics and management": Collection of scientific works. Lutsk national technical University. 8 (30). Lutsk.*
3. Zubok M. I., Rubtsov V. S., Yaremenko S. M., Gusarov V. G., Chernov, Y. V. *Economic safety of the enterprises: textbook.* <http://ifsa.kiev.ua/files/ekonomsec.pdf>.
4. Melnyk, A. (2003). Crisis management organization on weak signals, *Abstract of Ph. D. dissertation, Economy and management of a national economy. Moscow.*
5. Moiseenko I. P., Marchenko O. M. (2011) *The Management of financial and economic security of the enterprise. Lviv: Lugod, 380.*
6. Matyash, V.Y., Vysotska M.P. *Research risk category of business activity.* <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/download/321/310>
7. Zahorna T.O. (2007) Economic analysis. *TSUL, 400.*
8. Nait F. Kh. (2003) Risk, uncertainty and profit. *Delo. 360.*
9. Mocherny S. V. and others (2000) Economic encyclopedia: In three volumes. *Publishing center "Academy".*
10. Mur Alek, Keit Herden. (1998) Guide on business security. *A practical guide to risk management. – M. Filin, 328.*
11. Holikov I.V. (2014) Essence and evolution of the concept of economic security. *Problems of Economics. 1. 309-314.*

TULUB Olena Myhajlivna,

PhD (in Economics), assistant professor, Department of management and economic security, Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

CONCEPTUAL APPROACHES TO INTERPRETATION OF THE CATEGORY OF "UNCERTAINTY" IN THE ECONOMIC SAFETY INDUSTRIAL ENTERPRISES

Abstract. Introduction. *The effectiveness of the economic security of business entities of the system depends on competent management of threats, risks and dangers they face in the course of its operation. The basis of this management is the correct identification of the destabilizing factors, which include the category of 'uncertainty'. That it is a source of parametric data, as well as the properties of the medium of functioning of an economic entity that is the cause of her research. Purpose.* The aim of the study is to clarify the concept of uncertainty category for economic entities, namely in the context of economic security of industrial enterprises; study approaches to the treatment of this category in terms of the views of different scholars in the field of economic security and risk management; offer the author's approach to the determination of the concept of uncertainty. **Methods.** This article uses the following methods: formal-logical – for the determination of the uncertainty of the category in accordance with the proposed approach; comparative – to be able to determine the most fully describe the essence of the test categories, as well as to analyze the strengths and weaknesses of the concept of uncertainty. **Results.** The main result of the study is to identify and study approaches to the interpretation of the category of uncertainty for the economic security of industrial enterprises; critical analysis of the works of Russian scientists in the field of economic security and risk management. **Originality.** The novelty of this study is the author's approach to the category of uncertainty, as the dualistic concepts, combines the properties of the environment of functioning of a business entity, as well as a source of destabilizing factor leading to threats, risks and dangers of the economic security of the enterprise. **Conclusion.** Thus, uncertainty is a necessary and sufficient condition for risk. Because of the possibility of adverse results or situations of the enterprise should distinguish risk and uncertainty, because the risk is probability category destabilizing factor. This uncertainty is characterized by the probability of making the results or events cannot be set. It should be noted that the difference between risk and uncertainty is the fact that it relates to a method of information and determined by the presence (provided) or no risk (if uncertain) stochastic characteristics of uncontrolled variables. If it is possible to qualitatively and quantitatively determine the degree of probability of a phenomenon, event, process, then we can say that there is a risk.

Keywords: economic security; uncertainty; probability; risks; threats; production enterprises.

Одержано редакцією: 22.02.2016
Прийнято до публікації: 27.02.2016